

EUROPEAN CITIZENS' PANEL
Tackling Hatred in Society

Euroopa kodanike paneelarutelu „**Võitlus vihkamise vastu ühiskonnas**“

1. aruteluvooru kokkuvõte

[5.-7. aprill 2024]

Mõne sõnaga...

Edasiviiv ja paljutöötav esimene aruteluvoor

Kuidas selgitada vihkamise suurenemist ühiskonnas? Mis on selle ajendid ja põhjused? Kuidas sellele ühiselt lahendus leida? Kolme nädalavahetuse jooksul püüab Euroopa Komisjoni kokku kutsutud 150 juhuslikult valitud ELi kodanikku leida nendele keerulistele küsimustele vastuseid. Arutelu lõppedes esitavad kodanikud soovitused, mis on aluseks Euroopa Komisjoni tööle vaenuvastaste strateegiate väljatöötamisel.

Esimene aruteluvoor toimus 5.-7. aprillil Brüsselis. Eksperdid ja kodanikuühiskonna liikmed jagasid kolme päeva jooksul oma kogemusi ja teadmisi selles valdkonnas. Esimese nädalavahetuse eesmärk oli paremini mõista vihkamist ja selle mõju inimestele ja ühiskonnale. 27 ELi liikmesriigist pärit osalejad tõid arutellu oma erineva riikliku ja kultuurilise tausta ning isiklikud kogemused. Nende liigutavad ja ausad sõnavõtted muutsid esimese aruteluvooru väga eriliseks.

Mida esimesest aruteluvoorust õppida?

1. päev: vihkamise ilmingute mõistmine

„Meie eesmärk on kaasata teid poliitilisse arutellu algusest peale,“ ütles teabevahetuse peadirektoraadi peadirektor **Dana Spinant** reedel kodanikke tervitades.

„Teid hämmastab vastuste mitmekesisus, aga ka tekkivate küsimuste keerukus,“ jätkas asepresident Dubravka Šuica kabinetiülem **Colin Scicluna**. Õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraadi peadirektori **Ana Gallego Torrese** arvates saab vihkamisega seotud probleeme lahendada siis, kui kodanikud annavad sellesse panuse. „Meil on vaja teie arvamusi, et saaksime mõelda asjadele erinevate nurkade alt. Euroopa Liidus austatakse inimõigusi ja vähemuste hulka kuuluvaid inimesi. Soovime arvestada kõigi arvamustega. See on meie ühiskondlik kokkulepe ja see teebki meist eurooplased.“

Paneelarutelul asuti koos teadmiskomitee liikmetega uurima vihkamise erinevaid mõõtmeid - psühholoogilist, sotsioloogilist ja juriidilist.

Vihkamine ei ole pelgalt mõte...

Londoni ülikooli psühholoogiaprofessori **Manos Tsakirise** jaoks on oluline näidata, miks me tunneme vihkamist, eelkõige emotsionaalse teadlikkuse kaudu. Psühholoogilisele traumale spetsialiseerunud kliiniline psühholoog **Arun Mansukhani** märkis, et me määratleme end oma suhete kaudu teiste rühmadega, eristades end. Selline diferentseerimine, mis põhineb erinevatel eelarvamustel, võib sillutada teed diskrimineerimisele.

Vihkamine on süsteemne

Jelena Jovanovic, Euroopa Parlamendi rassismivastase võitluse ja mitmekesisuse laiendatud töörühma koordinaator, kõneles häbimärgistamisest, mida ta on romana kogenud. Readingi ülikooli sotsioloogiprofessor **Federico Faloppa** rõhutas keele otsustavat rolli maailmavaate kujundamisel. Meie igapäevakeel on täis vihkamist õhutavaid väljendeid: alates otsesest rassistlikest solvangutest ja lõpetades dehumaniseerivate metafooride ning näiliselt süütute, kuid salakavalate fraasidega. Need võivad ühiskonda lõhestada, tehes vahet „meie“ ja „nende“ vahel.

Millised on õiguslikud lahendused?

Sõltumatu ajakirjanik ja kirjanik **Nesrine Slaoui**, kes keskendub sotsiaalmeediale, käsitles viha väljendamist kui globaalset nähtust, mis on sotsiaalsete klasside ülene. Ta juhtis tähelepanu internetikultuurile, eriti küberkiusamisele ja algoritmilise kallutatuse probleemile, mis peegeldab ühiskondlikku diskrimineerimist. Euroopa võrdõiguslikkust edendavate asutuste võrgustiku EQUINET õigus- ja poliitikaametnik **Daris Lewis-Recio** käsitles vaenukuritegusid ja nendest sagedast teatamata jätmist õiguslikust seisukohast. See murettekitav suundumus kujutab endast märkimisväärset ohtu demokraatia terviklikkusele.

2. päev: vihkamise põhjuste väljaselgitamine

Laupäeval jagati kodanikud 12 väiksemasse rühma, et arutada vihkamise peamisi ajendeid ja põhjusi tänapäeva ühiskonnas. Kuigi iga arutelu sisu on konfidentsiaalne, kajastab järgmine kokkuvõtte teatavaid olulisi ja korduvaid tegureid, mis ilmsid kõigis rühmades.

Kuuluvusvajadus ja hirm tundmatuse ees

Inimesel on loomupärane soov kuuluda sotsiaalsesse rühma. Üksindusest, traumaatilistest lapsepõlvesündmustest, kasvatusel ja üldistest elukogemustest tingitud isoleeritus soodustab sügavat võõrandumise tunnet. COVID-19 pandeemia näitas, kuidas hirm tundmatuse ja isoleerituse ees võib suurendada eraldatuse tunnet ning viia inimesed äärmuslike ideoloogiate ja radikaliseerumiseni, suurendades seeläbi vaenu teiste vastu. Habras sotsiaal-majanduslik staatus mitte ainult ei tekita kaitsetust, vaid tugevdab ka hirme, eriti rändajate ja vähemuste seas, toites tõrjutuse ja vihkamise nõiarangi.

Poliitikute ja poliitiliste arutelude roll

Poliitikutel on vaenu õhutamisel oluline roll. Nad jätavad sageli vähemuste vajadused asjakohaselt käsitlemata ja muudavad seega vaenu nende vastu tugevamaks. Natsionalistlik ja populistlik diskursus kujutab endast keerulist probleemi paljudes riikides, kuigi selle olulisus ei pruugi kõigis ELi liikmesriikides olla samaväärne. Vaenukõne on poliitikutele mugav vahend oma eesmärkide, sealhulgas valimistulemuste saavutamiseks, mis toob aga endaga kaasa poliitilise arutelu liigse lihtsustamise. Selline vaenukõne peavoolustamine põhineb paljude Euroopa kodanike teadmatusel ja hirmul tundmatuse ees, mis lõhestab ühiskondi veelgi ja suurendab polariseerumist.

Küberkiusamine, anonüümsus ja väärinfo sotsiaalmeedias

Sotsiaalmeediaplatvormide pakutav anonüümsus mängib vihakõne levitamisel otsustavat rolli. Nendel võrgustikel on kaks rolli: väär- ja desinformatsiooni vahendamine ning stereotüüpide levitamine, eriti naiste suhtes, kes seisavad internetis silmitsi tõsise ahistamisega. Noored, kes otsivad kuuluvustunnet, on tõenäoliselt nii internetis leviva vaenukõne ja ahistamise osalised kui ka peamised ohvrid. Vale ja kontrollimata teabe probleemile lisandub algoritmiline kallutatuse. See tekitab kajakambrid või mullid, mis peegeldavad meie enda seisukohti ja vähendavad kokkupuudet teistsuguste seisukohtadega.

Majanduslik ja sotsiaalne ebavõrdsus kui vihkamise katalüsaator

Majanduslangus ja sotsiaal-majanduslik ebavõrdsus on vihkamise oluline katalüsaator, toites ilmajäetuse tunnet. Üldine rahulolematuse ja arusaam, et keskklass kannab põhjendamatult suurt osa kriisi koormast, seistes samal ajal silmitsi ka ülemäärase maksustamisega, õhutab pahameelt. See pahameel võib pöörduda vihkamiseks, mis on suunatud eri rühmade, sealhulgas saamatuks peetavate poliitikute, suurettevõtete ja rändajate vastu.

Kultuuriline ja ajalooline pärand ja selle edasiandmine

Usaldamatus ei ole üksnes väline probleem, vaid see põimub läbi ka Euroopa ühiskondade struktuurist, soodustades lõhede tekkimist. Selle asemel, et väärtustada meie erinevat tausta, kaldutakse usaldamatust põlvest põlve edasi andma. Selline kalduvus usaldamatusele on sageli lihtsam kui „teiste“ omaks võtmine. Meie rikkalike pärandikihte, mis sisaldavad ajaloolisi narratiive, sealhulgas lugusid konfliktidest ja sõdadest, antakse meile edasi eri viisidel: kooliharidus, peresisene lugude jutustamine ja poliitiline retoorika. Need narratiivid võivad kujundada arusaamu ja hoiakuid ning mõnikord pigem lõhesid suurendada kui aidata neid ületada. Endiselt ei tegeleta selle määratlemisega, mis Euroopa kodanikke seob.

3. päev: jagamine ja oma loo rääkimine

Pühapäeval rääkis viis inimest 150 kodanikule oma loo sellest, kuidas nad on sattunud diskrimineerimise ohvriks päritolu, soo, nahavärvi, usutunnistuse või füüsilise puude tõttu.

Siin on mõned väited: „Subjektiivne vaatenurk vihkamisele on sellega seotud vägivaldaga paljastamisel ülioluline. Selline lähenemine mitte ainult ei süvenda meie arusaamist, vaid viib meid ka tõhusate lahenduste leidmiseni selle kõrvaldamiseks,“ tõdes ajakirjanik ja kirjanik **Nesrine Slaoui**.

„Puuetega inimestele tekib sageli ette sein, sest pädevad asutused ei võta neid tihti tõsiselt. [...] On ülioluline muuta seda, kuidas me puuetest räägime, et edendada kaasavat ja lugupidavat ühiskonda,“ **Kamil Goungor**, Euroopa iseseisva elu võrgustiku poliitika ja liikumise tugiametnik.

„Antisemitism ei hõlma mitte ainult agressiooni ja mõrvu, vaid laialdasemat spektrit, sealhulgas stereotüüpe, eelarvamusi ja halvustavat kõnepruuki. See põhjustab suurt üksindust, viib endassetõmbumiseni ning nõiaringi,“ **Sacha Guttmann**, Euroopa juudiüliõpilaste liidu endine president Belgias (UEJB) (2019-2023).

„See rassismi vorm ulatub tagasi kaugesse minevikku, koloniaalajastusse, mille käigus rikkastusi Euroopa, USA ja Lähis-Ida. Mõttemiisid muutuvad liiga aeglaselt. (...) Kõigest sellest hoolimata ei kaota ma lootust, sest te olete liitlastena siin,“ **Mireille Tsheusi-Robert**, Belgia kirjanik, koolitaja ja assotsiatsiooniteadur

„Isegi kui meil ei õnnestu luua ideaalset maailma ilma vihkamiseta, saame ehitada maailma, kus tõrjutus ja vihkamine ei ole domineerivad, kus tõrjutust saab kõrvaldada,“ kinnitas **Fabian Wichmann**, kes toetab EXIT Germany meeskonna liikmena inimesi, kes soovivad paremäärmselusest väljuda.

„Küsime endalt, mis saab siis, kui me ei ole oma teadmatuses teadlikud,“ lausus CEJI tegevdirektor **Robin Sclafani**. Emotsionaalse hommiku edenedes märkis õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraadi poliitikaametnik **Tommaso Chiamparino**: „Oleme teinud edusamme: mulle tundub, et oleme kakofoonia seisundist jõudnud suurema harmooniani... Jätkakem selle muusika viljelemist!“

Pühapäevase paneelarutelu salvestise vaatamiseks klõpsake [siin!](#)

19-aastase ungarlanna Petra arvamus

Miks otsustasid paneelarutelus osaleda?

„Olin alguses kõhklev ja väga skeptiline, kuid mõistsin, et see on suurepärane võimalus eneseväljenduseks ja oma arvamuse avaldamiseks. Ma olen juut ja Ungaris on palju antisemitismi. Mõned inimesed on avalikult rassistlikud ja LGBTQI+ vastased. Tahtsin rääkida olukorrast Budapestis, kust ma olen pärit“.

Kuidas arutelu läks?

„Minu töörühmas oli inimesi Ungarist, Iirimaaalt, Prantsusmaalt ja Poolast. Rääkisime olukorrast Ungaris ja muu hulgas naiste ähvardamisest sotsiaalmeedias. Sotsiaalmeedias kujutatakse naisi viisil, mis ei vasta tegelikkusele. Pigem lähtutakse sellest, kuidas ühiskond naisi ette kujutab või millistena neid soovitakse näha, mis on väga keeruline.“

Mis oli nädalavahetuse tipphetk?

„Pühapäeval väljaõeldu olid väga mõjuv, Mireille ja Sacha lood rassismist ja antisemitismist olid väga liigutavad ja läksid mulle tõepoolest korda. See paneelarutelu on rahvusvaheline ruum, kus on esindatud kõik ELi rahvad, et mõista erinevaid seisukohti ja arvamusid ning neist õppida. Väga oluline on üksteiselt õppida ja üha rohkem arvamusid ära kuulata ja pidada arutelusid arvukamate seisukohtade üle vihkamise teemal“.

Nädalavahetus Sylvaini vaatevinklist

Sylvain on kunstnik, kes jäädvustab paneelarutelude kulgu visuaalselt. Alljärgnev on tema muljed pühapäevases arutelust:

Meeldetuletus: kõigi kolme aruteluvooru eesmärgid

- **1. aruteluvoor, 5.-7. aprill.** Saavutada ühine arusaam vihkamisest ja kodanike paneelarutelu ulatusest. Emotsioonide ja viha lahtimõtestamine väliskõnelejate, inimeste enda lugude ja ekspertide toel. Vihkamise eri põhjuste väljaselgitamine ning võimalikud tegevusvaldkonnad, kus saab vihkamise vastu ühiskonnas võidelda.
- **2. aruteluvoor, 26.-28. aprill.** Tuginedes esimese aruteluvooru tööle, töötavad kodanikud välja ideid selle kohta, kuidas võidelda vaenu vastu ühiskonnas. Neid ideid võib käsitleda soovitude eelnõudena.
- **3. aruteluvoor, 17.-19. mai.** Kodanikud täiustavad neid ideid ja soovitusi kogunud korraldajate, kodanikuühiskonna nõuandjate ja sisuekspertide toel. Lõpuks saavad nendest ideedest lõplikud soovitusel viha vastu võitlemiseks Euroopas.